

Изкуството на праисторическия човек

Праисторическия човек се появява на земята преди повече от 700 хиляди год. Благодарение на труда човекът се отделя от животните пре четвъртичния период на неозойската ера. Неговото развитие се извършва през 6 големи епохи: палеолит (старокаменна), мезолит (среднокаменна), неолит (новокаменна), каменно-медна, бронзова и желязна. Зараждането и развитието на изкуството на праисторическия човек се проследява през тези няколко епохи.

ПАЛЕОЛИТ

Стадният период в развитието на праист. човек свършва и се създава първото човешко общество на основата на матриархално-родович строй преди приблизително 30 хил. год.

През времето на палеолита човекът се намира на средна степен на дивачеството. Той жее в пещери, които отоплява с огън и се занимава с лов. Отначало си служи само с каменни оръдия, а по-късно започва да обработва рога и кости. Усъвършенстването на оръдията за производство и създаването на по-добра организация на труда придвижват общественото развитие напред. В борбата със суровите природни условия човекът започва да създава и своите понятия и представи. Това е началото на неговото дух. развитие. Още преди да се е създал у първобитния човек строен мисловен процес, той започва да твори, да създава произведения на изкуството. Открити в мн. пещери от това време, в които са запазени голям брой склуптурни, релефни и живописни изображения, които учудват със своята красота и правдивост.

Изкуството на палеолита се дели на 3 периода: ориняшки, солютрейски и магдалински.

ОРИНЯШКИ ПЕРИОД

Без да се подценява естествената склонност на човека към творческа изява, началото на неговата творческа дейност трябва да се търси в практическата му дейност, в труда, който обуславя както развитието му като творец, така и цялостното му развитие.

Цветното съдържание на палитрата на праисторическия художник се свежда до охра, кафява и черна боя. Охрата и каф. боя взема направо от земята, а за черна боя използва въглен. Първоначално загражда рисунката с контур, а след това изпълва плоскостите с равен тон. Худ. произведения от дърво или в/у дърво не са запазени поради нетрайността на този материал. Изкл. интерес представляват изработените от камък и кости на мамут статуетки на голи жени. Някои форми на тези „праисторически венери“ са силно разчленени и подчертавани, а други са едва набелязвани, например силно подчертани са гърдите, корема, бедрата и седалището а ръцете са едва набелязани. Косите са изучени, като са загатнати дори плитки, които служели за украса, докато лицето в повечето случаи е набелязано мн. общо-без очи, уши, нос... Такива статуетки са намерени във Франция, Белгия, Чехия, Словакия, Русия, Австрия. Най-известната е намерена във Вилендорф (Австрия) „Вилендорфска Венера“.

Заедно с кръглата скулптура се появява и релефът в/у камък и гравюрата върху кости. Открити са релефи, на които са изобразени женски фигури. Такъв е релефът от Лосел (Франция), изобразяващ жена, която държи в ръката си рог от бизон. И тук са подчертани формите на гърдите, бедрата и таза.

В гравюрите върху кости от това време преобладават изображенията на животните: мамути, бизони, елени, диви коне и др.

Творчеството на първобитния художник от ориняшкия период очудва с голямо майсторство, наблюдателност и точност на изобразяването. Тосе отличава с голяма худ. сила и експресивност.

СОЛЮТРЕЙСКИ ПЕРИОД

През този период настъпва упадък в кръглата скулптура. "Праисторическите венери" изчезват. Голям напредък бележи релефът, чийто сюжетен кръг се разширява, а композицията става по-сложна. Релефи от това време са открити във Фурно дю Диабл (Франция). Те представляват изображения на коне, говеда и др., които са издълбани върху големи каменни блокове. През този период за пръв път се появява стенописът. Във Фон дьо Гом е намерен стенопис, на който е изобразен носорог. За напредъка, постигнат през този период, съдим по способността на солютрейския художник да долавя най-характерните движения на животните и да ги отрази с голяма точност.

МАГДАЛИНСКИ ПЕРИОД

Магдалинския период носи наименованието си от открита във Франция пещера - Ла Мадлен. За този период е характерен големият напредък в живописа, в областта на която първобитният художник прави важни открития. Контутитането на рисунката и нейното оцветяване той извършва с помощта на четка, с пъстри или чрез полагање и стъргане, а някъде и чрез издълбаване на контура. Багрите му все още се ограничават в черна (въглен), охра (жълта и кафява) и сепия. Но рисунките му не са изпълнени силуетно, както през цолютрейския период, а са моделирани с цялото възможно богатство на съществуващите багри. В палитрата му все още липсват синята и зелената багра. Човешката фигура през този период съвсем изчезва. Стенописи от магдалинския период досега са открити в 40 пещери във Франция и 30 в Испания. Най-големите находки от този период са намерени в пещерата Ла Мадлен във Франция и в пещерата Алтамира в Испания. В пещерата Алтамира има открити около 80 изображения на бизони, мамути, глигани, сев. елени и др. Всички те са в най-характерни пози, с майсторски доловени мигновени движения и състояния. Рисунъкът им е мн. точен и верен, а тяхната обемност е предадена чрез изящна моделировка.

Скулптурата и гравюрата продължават да се развиват и през този период. През магдалинския период се скулптурират и гравират предимно образи на животни, като глава на кон от Мас д'Азил, стадо елени, гравюра на кост от Лотре и др.

